

INFLUÈNCIES, ESTRATÈGIES I PERSONALISMES: EL DISTRICTE DE VIC EN LES ELECCIONS AL CONGRÉS DELS DIPUTATS DE LA DÈCADA MODERADA (1846-1853)¹

ORIO L UJÁN

Universitat Autònoma de Barcelona

Oriol.Lujan@uab.cat

*Influences, strategies and personalisms: the district of Vic in the elections
to the Congress of Deputies of the Moderate Decade (1846-1853)*

L'objectiu d'aquest treball és avaluar les característiques formals i la dinàmica electoral dels comicis al Congrés dels Diputats en el districte de Vic, a partir de la seva configuració amb la legislació de 1846. Al mateix temps, l'anàlisi d'aquest territori serà degudament ubicada en el si de l'evolució electoral de tota la monarquia espanyola, en els darrers anys de la Dècada Moderada.

Paraules clau: Llei electoral de 1846, eleccions al Congrés dels Diputats, liberalisme, clientelisme.

The aim of this paper is to evaluate the formal characteristics and the electoral dynamic of the Congress' elections in the electoral district of Vic from its configuration under the legislation of 1846. At the same time, analysis of Vic's district will be properly placed in the electoral development of the whole Spanish monarchy, in the last years of the Moderate Decade.

Keywords: Electoral law of 1846, elections to the Congress, liberalism, clientelism.

Data de recepció: 1/9/2014. Data d'acceptació: 23/1/2015.

Introducció

Des de l'inici del liberalisme a la monarquia espanyola, amb la legislació empresa a les Corts de Cadis (1810-1814), les eleccions a Corts s'estructuraren a partir de la identificació dels districtes amb els diferents regnes. Per al cas català, el punt de partida va ser el Principat, tot i que la tria s'iniciava amb la referència de la divisió en tretze corregiments —entre els quals Vic— i la Vall d'Aran.² El sistema d'organització territorial en aquest tipus de comicis seguí similarment durant el Trienni Liberal (1820-1823), fins a 1834, en què canvià

1. Aquest treball, que es realitza gràcies a una beca FPU del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, es vincula a una investigació de tesi doctoral dels diputats catalans a la Dècada Moderada, dirigida per la doctora Gemma Rubí. L'autor forma part del SGR Grup d'Història del Parlamentarisme de la Universitat Autònoma de Barcelona.

2. Per a més detalls sobre l'elecció dels representants a les Corts de Cadis vegeu CASALS, Quintí. «Proceso electoral y prosopografía de los diputados de las Cortes extraordinarias de Cádiz (1810-1813)». *Historia Constitucional* [Madrid], núm. 13 (2012), p. 192-231. Específicament, sobre l'acció i el perfil dels diputats catalans la relació bibliogràfica és extensa. Per això, es presenta una selecció de les darreres aportacions: RAMÍREZ ALEDÓN, Germán (coord.). «Valencians, mallorquins i catalans a les Corts de Cadis». *Afers* [Catarroja; València], núm. 68 (2011); RAMISA, Maties. *Polítics i militars a la Guerra del Francès (1808-1814)*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 2008; o DEULONDER, Xavier. *Visca la Pepa?: Els catalans a l'Espanya de la Constitució de Cadis*. Barcelona: Editorial Dux, 2012.

amb la introducció de les províncies. A partir d'aleshores, i fins a 1845, tot i que el sistema patí diverses modificacions en el funcionament,³ com el pas del vot indirecte al directe,⁴ les eleccions al Congrés dels Diputats es regiren per l'elecció de representants amb la província com a circumscripció. És a dir, malgrat que funcionalment operessin divisions internes per a facilitar el desplaçament a l'electorat, al cap i a la fi els polítics eren escollits com a representants de la província i d'acord amb els resultats globals obtinguts en la província. Aquest model varià el 1846, amb una nova legislació sorgida del projecte d'estat que el Partit Moderat⁵ implementà a la monarquia espanyola amb la Constitució de 1845 com a principal referència, deixant enrere el consens de la Carta Magna de 1837 i limitant l'accés al poder de progressistes i liberals avançats.

Amb la legislació electoral de 1846, en sintonia amb el nou model i ordenament moderat, les províncies perdien el protagonisme que fins llavors havien tingut, deixant pas a uns districtes de nova forja que, tal i com consignava l'article 2 del nou text, s'establien amb la referència dels 35.000 habitants com a criteri base de divisió, però a la pràctica era el Govern qui tenia l'última paraula per a delimitar l'àrea d'elecció. Una intervenció que anava encara més enllà a l'hora d'establir les seccions electorals en el si de cada districte. L'article 38 estipulava que aquestes fragmentacions només es podien designar quan el nombre d'electors d'una circumscripció superava els 600 o bé quan el desplaçament fins a la població en cap esdevenia dificultós i, per tant, era recomanable la creació de seccions, que almenys havien de reunir 200 electors.⁶ En aquest cas, el criteri del cap polític era el que en última instància guiava l'establiment d'una nova secció i el seu municipi en cap, pauta que a vegades era utilitzada arbitràriament per a afavorir els interessos del poder governamental.

D'exemples no en falten, tampoc al Principat, on un dels més destacats, tal i com assenyala Pons i Altés, era el de la secció de Guixers, a la Seu d'Urgell. Amb tan sols 200 habitants, Guixers s'erigí en cap de secció per tal d'assegurar la victòria del candidat Juan Gaya, personatge desconegut al territori i imposat pel Govern,⁷ quan a escassos dos quilòmetres tenia Sant Llorenç de Morunys, amb 850 habitants i, a més, ja existia una altra secció amb capitalitat a Solsona, amb més d'un miler d'habitants. Tot plegat, en un districte amb tres seccions on en total no es reunien ni 400 electors.

3. Per a un aprofundiment del tema FERNÁNDEZ DOMÍNGUEZ, Arturo. *Leyes electorales españolas de diputados a Cortes en el siglo XIX: Estudio histórico y jurídico-político*. Madrid: Civitas, 1992.

4. Tal i com ha demostrat Florencia Peyrou, el sistema indirecte era altament valorat pel liberalisme més avançat, perquè generava un model participatiu i integrador. Sobre això, vegeu PEYROU, Florencia. *Tribunos del pueblo: Demócratas y republicanos durante el reinado de Isabel II*. Madrid: Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 2008, p. 24.

5. Com a principals referències historiogràfiques sobre el Partit Moderat encara es mantenen CÁNOVAS, Francisco. *El partido moderado*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1982; COMELLAS, José Luis. *Los moderados en el poder*. Madrid: CSIC, 1970, i DIEZ, Luis. *El liberalismo doctrinario*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1984.

6. «Ley electoral para el nombramiento de Diputados á Cortes». Madrid: Congreso de los Diputados, 18 de març de 1846.

7. PONS I ALTÉS, Josep Maria. *El poder polític a Lleida: 1843-1854, eleccions i pronunciaments*. Alguaire: Ajuntament d'Alguaire, 1998, p. 86 i 118-119.

Aquesta no fou l'única via de la qual gaudí el Govern, amb el nou articulat, a l'hora d'intercedir en els resultats electorals.⁸ No és l'objectiu d'aquesta investigació detenir-s'hi, però en tot cas fóra bo considerar, com a referència, alguns dels recursos dels quals disposà, com ara la limitació del cens electoral espanyol de més de 600.000 homes a uns 100.000 (el 0,8% de la població) en unes llistes que només serien renovades cada dos anys i la modernització de les quals passava per l'aprovació dels batlles de cada consistori, juntament amb el cap polític, precisament quan els alcaldes de municipis més grans de 2.000 habitants eren de nomenament reial, però la resta quedaven en mans del mateix cap polític.⁹ Ensenms, els batlles presidien la mesa electoral del cap de secció i tenien un pes transcendental a l'hora de poder alterar, si era necessari, el resultat final de les eleccions. No en va, eren ells qui firmaven i supervisaven cadascuna de les paperetes dipositades a l'urna.

La configuració del districte de Vic

Respecte de la divisió en partits judicials de 1834, la circumscripció de Vic guanyava pocs municipis en el seu establiment com a districte electoral el 1846. Fonamentalment incorporava Aiguafreda, que en un primer moment estava consignada al partit judicial de Granollers. En canvi, perdia força més nuclis, com Olost, Sant Agustí de Lluçanès, Oristà, Sora, Sant Boi de Lluçanès i Perafita, que s'integraren a la circumscripció de Berga. D'altra banda, en el si de la configuració del districte vigatà hi hagueren altres canvis interns, ja que parròquies o d'altres nuclis més petits, o bé s'uniren a poblacions més grans de la circumscripció —com Mirambec, que s'adherí a la Malla el 1840— o foren absorbits per municipis que passaren a formar part d'altres districtes —com el nucli que constituïa l'església de Sant Feliu de Terrassola, que formà part de Santa Maria d'Oló, del districte de Manresa.¹⁰

En tot cas, la nova distribució millorava l'existent fins llavors en l'àmbit electoral. Fins aleshores, tot i que la província era la referència com a circumscripció i els diputats escollits sorgien del còmput global de vots de la província, internament les províncies es dividien en districtes per a facilitar el desplaçament de l'electorat, una segmentació sense cap lògica aparent i aprofitada per a facilitar la coacció a l'electorat a través d'un control més directe per autoritats de proximitat.¹¹ Vic en constituïa un dels 43 que per exemple havien funcionat a la província de Barcelona en les eleccions de desembre de 1843, una

8. Per a una anàlisi contemporània i crítica de la intervenció governamental en les eleccions, vegeu PASTOR, Luis María. *Las elecciones: Sus vicios. La influencia moral del gobierno. Estadística de la misma y proyecto de reforma electoral*. Madrid: Imprenta de Manuel Galiano, 1863. Per a una anàlisi recent dels comicis a Corts durant el regnat d'Isabel II, ARAQUE, Natividad. *Las Elecciones en el reinado de Isabel II: la Cámara Baja*. Madrid: Congreso de los Diputados, 2008.

9. Segons «Reglamento para la ejecución de la Ley de 8 de enero de 1845 sobre organización y atribuciones de los Ayuntamientos». Madrid: Imprenta Nacional, 1845.

10. Tots aquests detalls es poden copsar a partir de la lectura de «Subdivisión en Partidos Judiciales de la nueva división territorial de la península e islas adyacentes, Real Decreto de 21 de abril de 1834», Madrid: Imprenta Real, 1834.

11. ARAQUE, *op. cit.*, p. 331.

xifra que s'havia doblat des de 1837 precisament amb l'objectiu de manipulació apuntat.¹²

Aleshores, Vic només incorporava una vintena de nuclis, per la llarga quarantena que integraria el 1846. Sense anar més lluny, Centelles, Roda de Ter i Sant Feliu de Torelló formaven cadascun districtes autònoms. Per això l'agost de 1843 l'alcalde de la ciutat vigatana, Lluçia Subies, va reclamar a la Diputació Provincial de Barcelona, l'ens aleshores responsable de la divisió, una revisió que esmenés les mancances de la partició produïda durant la Primera Guerra Carlina i integrés pobles com els de Torelló i Olost: «*Basta Excmo. Sr. conocer la tipografía (sic) de este país para convencerse de las ventajas que reportará a los electores la creación de dichos nuevos distritos, pues no tendrán como hasta ahora que andar una larga distancia para ir a emitir su voto, circunstancia que ha retraído a muchos electores, no sólo de ir a votar, sino hasta de hacerse influir en las listas electorales, de tal manera que más de las dos terceras partes de los pueblos de esta partido no usan de tan precioso derecho y este únicamente puede atribuirse a los efectos de la indicada división de distritos electorales, que no dudo se dignará V. E. rectificar en la forma propuesta*».¹³

En realitat, la proposta de Subies no va ser escoltada aleshores i el 1846 ho va ser parcialment, ja que per exemple Olost i el seu entorn figurà al districte de Berga. D'aquesta manera, la circumscripció electoral de Vic quedava limitada al nord-oest amb la de Berga (tocant a Sora, Alpens, Olost i fins a Oristà), al sud-oest amb la de Manresa (amb Moià com a referència), al sud amb la de Granollers (limitant amb Sant Feliu de Codines, l'actual Figaró, aleshores integrat a Montmany, i la Garriga) i amb la d'Arenys de Munt (Vilamajor i Sant Celoni), a l'est amb la de Santa Coloma de Farners (Viladrau, Arbúcies, Sant Hilari Sacalm i fins l'actual Osor i Amer) i, finalment, al nord i nord-est amb el de Puigcerdà (limitant amb Vidrà, Sant Esteve d'en Bas, actualment integrat a la Vall d'en Bas, Sant Feliu de Pallerols i fins a les Planes d'Hostoles).¹⁴

Vic era el desè dels tretze districtes que presentava la província de Barcelona i tenia 34.520 habitants, apropant-se als 35.000 que de mitjana instava a considerar la nova llei a l'hora d'establir una circumscripció. Si bé hi havia nombroses excepcions: per al cas català, des dels 24.658 de Montblanc fins als 44.510 d'Agramunt. La mateixa situació es repetia amb el nombre de censats amb dret a vot que integrava cada territori electoral. Inicialment, a Vic li'n pertocaven 358, fet que suposava una representació de l'electorat respecte de la població del districte de l'1,04%, una xifra propera a la mitjana espanyola del 0,8%.

12. *Boletín Oficial de Barcelona* [Barcelona], Suplemento al Boletín Oficial del día 2 de diciembre de 1843, p. 1-2. Araque identifica, per a 1844, 38 districtes a la província de Barcelona, en realitat la xifra augmenta fins als 43 perquè l'imprès condueix a confusió, i sembla que els cinc districtes barcelonins formaven part del de Bagà, quan en realitat no podia ser així.

13. «Carta de Lluçia Subies a la Diputació Provincial de Barcelona, 17-8-1843». [Vic], Topogràfics 124 i 125, Eleccions a Corts, Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona.

14. Les dades dels nuclis que configuraven els districtes electorals es poden consultar a través de diverses fonts, com per exemple, en el cas de Vic, mitjançant el periòdic *El Pensamiento de la Nación* [Madrid], núm. 132 (12 d'agost de 1846).

Figura 1: El districte de Vic. Font: Elaboració Joan M. Borràs a partir de la composició del districte de Vic, que es pot consultar a *El Pensamiento de la Nación* [Madrid], núm. 132 (12 d'agost de 1846).

Amb 11.581 habitants, Vic no suscità recels ni arbitriats a l'hora d'encapçalar el districte electoral, a diferència d'altres circumscripcions, com podia ser per exemple la de Vilafranca del Penedès, que amb només 5.739 habitants prenia la capitalitat a Vilanova i la Geltrú, que amb 10.271 habitants s'havia de conformar a liderar la segona secció. Tot al contrari, Vic gairebé concentrava un terç de la població del districte, mentre el segon nucli amb importància —l'aleshores Sant Feliu de Torelló, amb 1.689 habitants— restava a molta distància. Aquesta circumstància, acompanyada per un moderat nombre d'electors i pel fet que els pobles més allunyats de Vic no superaven de gaire els 20 quilòmetres de distància —Santa Maria de Besora al voltant dels 22 en línia recta, tot i que segurament el recorregut dels electors es devia allargar força més pel dibuix inquiet dels camins—, no despertà l'interès dels alcaldes ni de cap polític a l'hora de crear una altra secció.

Fet i fet, d'antuvi es considerarà la possibilitat que Sant Feliu de Torelló acollís una segona secció, però l'alcalde de Vic ho desestimà. Segons explicava l'octubre de 1846 el cap polític de la província de Barcelona, Manuel Lassala, al ministre de Governació, Pedro José Pidal, «*situado Vich casi en el centro del 10º distrito de que es cabeza, unidos a ella todos sus pueblos con relaciones íntimas por los dos mercados semanales que celebra y a que concurren constantemente, no considero necesaria su subdivisión, mayormente cuando las poblaciones algo separadas cuentan un reducido número de electores*».¹⁵

Amb tot, no hauria estat escabellat que haguessin aparegut aquestes divisions interiors, considerant la trajectòria d'altres districtes amb nombroses particions sustentades per l'argument de facilitar la mobilitat a l'electorat. Com el cas de Berga, que era un dels territoris amb una quantitat més baixa de població (28.516 habitants), però amb una xifra notable d'electors (490). Una altra qüestió era la segmentació interna del territori, que s'havia conformat en quatre seccions diferents, una circumstància inaudita a totes les quatre províncies catalanes. Es podria explicar per raons de desplaçament, però probablement amb Berga (5.220 habitants) al nord i Sallent al sud (2.167) n'hi hauria hagut prou. Això no obstant, se n'afegí una altra a l'oest, amb Cardona (2.339 habitants) com a capital, i una altra a l'est, amb Prats de Lluçanès (860 habitants) al capdavant.¹⁶ L'argument d'evitar així els obstacles de l'itinerari fins al municipi cap de secció a causa de l'orografia, segurament era tant o més vàlid per a l'electorat de Bagà i la Pobla de Lillet que sense secció havia d'anar a Berga, que per al d'Olost o Oristà, que ho havia de fer a Prats de Lluçanès.

Les eleccions de 1846

En l'estrena del districte de Vic el desembre de 1846 es disputaren l'escó dos naturals de la circumscripció: l'advocat vigatà Francesc Coll i Jover i l'hisendat nascut a Orís Pau Barnola i Espona. Ambdós se situaven a l'òrbita del Partit Moderat, però amb trajectòries polítiques i professionals disperses. El primer va ser alcalde de la ciutat de Barcelona entre maig i agost de 1839 i diputat suplent per la província de Barcelona a les Corts de 1840, tot i que no arribà a jurar el càrrec.¹⁷ També es presentà en les eleccions al Congrés de 1843, però amb escàs recolzament, ja que només obtingué 32 vots de 4.892 votants.¹⁸ Per contra, a Barnola no se li coneixia fins al moment experiència política, però estava molt ben posicionat, provinent d'una destacada família de terratinents, alhora que instal·lat a Barcelona, on recentment s'havia afiliat a la Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País.¹⁹

15. «Carta de Manuel Lassala a Excmo. Sr. Ministro de Gobernación de la Península. Barcelona, 3 de octubre de 1846». [Barcelona], Lligall 136: eleccions a Corts, Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona.

16. *El Pensamiento de la Nación* [Madrid], núm. 132 (12 d'agost de 1846).

17. M. J. M. «Coll y Jovés, Francisco». A: URQUIJO, Mikel (dir.). *Diccionario biográfico de parlamentarios españoles: 1820-1854*. Madrid: Cortes Generales. Congreso de los Diputados, 2013.

18. «Copia de l'acta electoral de la província de Barcelona, 18-12-1843». [Barcelona], Fons Electoral, Arxiu del Congrés dels Diputats.

19. M. R. V. «Barnola-Espona y de Espona, Pablo de». A: URQUIJO, *op. cit.*

Tal vegada, els fracassos conreats per Coll en les darreres temptatives el portaren a mobilitzar la maquinària electoral per tal d'assegurar-se el triomf. Amb aquesta finalitat contactà amb Antoni d'Asprer, familiar de l'alcalde de Vic Francesc Ferrer, per mirar d'aconseguir la seva influència. Com s'ha exposat, la figura del batlle era fonamental a l'hora de plantejar una possible ingerència en els resultats electorals. Per això, Asprer defugí tota mena de subterfugis per mirar de guanyar-se el cap del consistori vigatà i recorregué directament a l'amenaça: «*debo advertirte que no soy yo el único que me intereso en ello, sino que hay aquí persona que espera tu eficaz cooperación y la de los demás compañeros tuyos de esa corporación que presides, en secundar sus ideas; y es preciso complacerla, a menos que queráis arrastrar el peligro, el disgustarlo, lo que no puede convenirnos nunca. He oído que se indica por candidato en ese partido el S. Coll y Jover, y este nombre está acorde con los candidatos de los demás Partidos, y su elección será muy bien recibida, por lo que espero emplearás todo el valimiento que te da la posición que ocupas*».²⁰

L'estratègia no s'allunyava gaire dels paràmetres habituals del tracte de favor en els comicis. María Sierra, María Antonia Peña i Rafael Zurita han treballat justament els comportaments electorals condicionats pel clientelisme²¹ i per la influència en el liberalisme espanyol, uns procediments considerats legítims i recomanables a l'hora d'afermar un suposat interès general, no del tot certificat per un electorat considerat poc il·lustrat i necessitat d'aquesta intervenció.²² D'aquí la intercessió decidida del Govern. És clar que aquesta incidència no sempre fou unidireccional i continuada per a tots els casos. Hi havia marge per a les maniobres de les elits locals, com en el cas present, en què els seus interessos personals esdevenien més decisius per a la manipulació que no pas les diferències polítiques. Al cap i a la fi, l'estafa electoral molts cops era propiciada més per la divergència d'interessos entre elits, que des d'una distorsió de l'expressió de la voluntat popular.²³ Aquests desacords obren vies d'exploració no només en el terreny local, sinó també entre aquests nivells i el grau de sintonia amb els governs.²⁴

Ara bé, a diferència del que acostumava a ser usual, Asprer topà amb les reticències del batlle, que declinà a les pressions agafant-se al compliment de la llei: «*mi posición a que apelas, me prohíbe hacer en favor ni en contra de alguno*

20. «Carta d'Antoni Asprer a Francesc Ferrer, Barcelona, 27-11-1846». [Barcelona], Expedient Eleccions de diputats a Corts. Correspondència. 1846, Fons Eleccions de diputats a Corts. 1842-1851, Arxiu Municipal de Vic.

21. Fenomen entès com a pràctica fonamentada en l'afavoriment de persones, mitjançant beneficis econòmics i socials o privilegis, com a compensació pel suport electoral rebut. Per a una conceptualització, MORENO LUZÓN, Javier. «Teoría del clientelismo y estudio de la política caciquil». *Revista de Estudios Políticos* [Madrid], núm. 89 (juliol-setembre 1995), p. 191-224.

22. Vegeu SIERRA, María; PEÑA, María Antonia; ZURITA, Rafael. *Elegidos y elegibles: La representación parlamentaria en la cultura del liberalismo*. Madrid: Marcial Pons, 2012, i SIERRA, María; PEÑA, María Antonia; ZURITA, Rafael. «La representación política en la España liberal». *Ayer* [Madrid], núm. 61 (2006), p. 1-211.

23. SIERRA; PEÑA; ZURITA, *Elegidos y elegibles...*, *op. cit.*, p. 431.

24. Consulteu aquest tipus de reflexions per a les terres de Lleida a PONS I ALTÉS, Josep Maria. «El significado del parlamentarismo liberal en una provincia agraria: Lleida, 1846-1868». *XI Congreso de la Asociación de Historia Contemporánea* [Granada], setembre de 2012.

*lo que todos los demás queden en esta clase de asuntos, y por esta causa que no podrás dejar de considerar poderosa comprenderás que te has dirigido al que menos puede cooperar. Si como es probable es elegido dicho Sr. me alegraré y ninguna recompensa por ello espero porque vería inmerecida, pero si por casualidad fuese elegido otro nada temeré tampoco porque habiéndome mostrado neutral como la ley requiere y dejado enteramente libre el dicho de los electores, habré cumplido con mi deber».*²⁵

L'escrupolositat de l'alcalde en no voler-se inclinar per cap personalitat segurament responia a la identificació dels dos aspirants amb el moderantisme, de manera que així evitava qualsevol mena de posicionament i dissensió davant dels pocs votants censats al districte. Ara bé, les pressions no acabaren aquí i els electors Pau Cerdà i Joan Pere Cot es presentaren a casa del batlle i li entregaren un sobre, en suposat nom del capità general i del cap polític. A l'interior hi havia una vuitantena de paperetes a favor de l'aspirant Coll i Jover. La intencionalitat de la maniobra era clara, especialment quan l'alcalde descobrí que la persona que ho havia ordenat no eren aquelles responsabilitats, sinó el cap de mossos d'Arboç, una masia de Vilanova de Sau.²⁶

La moralitat del cap del consistori el portà a denunciar els fets al cap polític de la província, tot exposant-li la voluntat de fer joc net: «*En todos tiempos en la elección de Diputados a Cortes se han empleado por personas más o menos influyentes todos los medios posibles para obtener votos a favor de tal o cual sujeto; semejantes tentativas en un mero particular cuando no media ninguna clase de coacción no pueden calificarse de criminales en mi concepto. Sin embargo, yo por mis principios juzgo tales procedimientos muy poco conformes al espíritu de la ley que establece entera libertad sin sugeriones y sin que pueda sorprenderse la buena fe de los electores; y constituido en la posición de alcalde ya creí de antemano estar en el deber de no permitir ni tolerar en lo más mínimo en las próximas elecciones ningún manejo fraudulento*».²⁷

En última instància, l'estratègia de Coll es revelà nefasta, tot provocant probablement l'objectiu contrari del pretès. La intervenció decidida de l'alcaldia a favor seu hauria suscitat protestes i recels dels seus adversaris. Així, el més plausible era que les eleccions es desenvolupessin en un context de joc net o bé, en cas contrari, que es facilités la victòria de Barnola, per a no despertar suspicàcies. El cert és que els resultats s'inclinaren clarament per Barnola, que s'endugué 91 dels 145 vots emesos, mentre el seu adversari es quedà en 53 recolzaments.²⁸ La participació fou del 40%, una xifra gens menyspreable si es té en compte que la global de la província de Barcelona se situà al voltant del 27%,

25. «Carta de Francesc Ferrer a Antoni Aspre, Vic, 30-11-1846». [Vic], Expedient Eleccions de Diputats a Corts. Correspondència. 1846, Fons Eleccions de diputats a Corts. 1842-1851, Arxiu Municipal de Vic.

26. «Carta de Francesc Ferrer al Cap Polític, Vic, 5-12-1846». [Vic], Expedient Eleccions de Diputats a Corts. Correspondència. 1846, Fons Eleccions de diputats a Corts. 1842-1851, Arxiu Municipal de Vic.

27. *Ibidem*.

28. «Acta electoral del districte de Vic, 8-12-1846». [Vic], Fons Electoral, Arxiu del Congrés dels Diputats.

molt lluny de la mitjana estatal del 65,2%,²⁹ i alhora distanciada també de l'apatia que s'encomanà entre l'electorat en la darrera convocatòria parcial a Corts, de novembre de 1845, en què només hi concorregueren 65 homes dels més de 1.300 que aleshores figuraven en el cens de l'àrea de l'entorn de Vic.³⁰

Amb tot, el paper de Barnola a Corts fou més que discret. S'aprovà el seu ingrés el 26 de gener de 1847,³¹ però no jurà el càrrec fins a la següent legislatura, de 1847-1848. Concretament, el 21 de desembre de 1847.³² A més, poc abans de complir un mes en el càrrec sol·licità un permís d'absència de tres mesos per tal de resoldre assumptes familiars.³³ En la legislatura de 1848-1849 també se li concedí un mes de llicència addicional. El mateix comportament invisible dominà durant els cursos polítics de 1848-1849 i 1849-1850, en què tampoc no intervingué en cap comissió parlamentària ni pronuncià cap discurs.

Les eleccions de 1850

El joc d'influències i personalismes que impregnà la lluita electoral de 1846 en el districte de Vic es repetí quatre anys després amb uns protagonistes ben diferents i en uns dels comicis que generaren més rebombori al Principat en la tria de diputat a Corts, sobretot després que Joan Prim recorregués a aquell districte en haver-li fracassat moltes altres opcions. Historiogràficament s'ha ressaltat la suposada persecució de Prim per part del Govern, perquè no sortís escollit, arran de les mateixes paraules que el general pronuncià al Congrés, un cop ja elegit. El reusenc va intentar tornar a la cambra baixa, on no havia pres part des de 1843, i per a fer-ho recorregué diverses circumscripcions catalanes buscant el recolzament de l'electorat.

En paraules del mateix afectat, suposadament a Figueres fracassà perquè el governador de la província «*ofreció el maná del cielo a los que votasen el candidato del gobierno, y las plagas de Sodoma a los que votasen al Conde de Reus*».³⁴ En realitat, al districte figuerenc les autoritats locals i de la província estaven centrades a fer front a Anicet Puig, diputat que ja el 1846 s'havia imposat a l'aspirant governamental i que aleshores es presentava com a demòcrata. Puig formava part del conjunt de representants progressistes, que com José Ordax de Avecilla, Manuel María de Aguilar o Nicolás María Rivero feia poc més d'un any que s'havien escindit per a constituir el Partit Demòcrata,³⁵ que apostava per un major increment de drets que garantissin la llibertat de la persona, com

29. ARAQUE, *op. cit.*, p. 381.

30. «Acta electoral de Vic en les eleccions parcials de 1845». [Vic], Fons Eleccions de Diputats a Corts. 1842-1851, Arxiu Municipal de Vic.

31. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados: legislatura de 1846-1847* [Madrid], p. 280.

32. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados: legislatura de 1847-1848* [Madrid], p. 532.

33. *Ibidem*, p. 850.

34. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados: legislatura de 1850-1851* [Madrid], p. 190.

35. Sobre l'evolució dels demòcrates en el si del liberalisme espanyol destaquen les aportacions de Florencia Peyrou. PEYROU, Florencia. *El republicanismo popular en España: 1840 - 1843*. Cadis: Universitat de Cadis, 2002; i el ja esmentat PEYROU, *Tribunos del pueblo...*, *op. cit.* A més, entre altres, cal afegir el clàssic EIRAS ROEL, Antonio. *El partido demócrata español (1849-1868)*. Madrid: Rialp, 1961.

el dret d'associació, reunió i llibertat de consciència, així com majors llibertats polítiques, apostant pel sufragi universal.³⁶

En tot cas, en aquelles eleccions que foren tan restrictives a la monarquia espanyola, amb una clara ingerència del ministre de la Governació per a donar peu a un Congrés favorable als interessos moderats,³⁷ Puig i Tomás Jaén van ser els únics representants del democratismes. Sigui com sigui, Puig vencé novament l'escó, servint-se d'alguns estratagemes fraudulents, però també fent front a maniobres dels moderats, com el fet que el segon tinent d'alcalde provà de controlar l'accés a l'entrada del col·legi electoral.³⁸

Prim també denuncià els estratagemes del governador civil de la província de Tarragona per a obstaculitzar-lo, en optar a diputat per al districte de Tarragona: «*habiendo visto aquel gobernador que el primer día de elección tuve yo más votos de los que él creía, tomó la sencilla providencia de desterrar a tres de mis amigos, sucediendo lo que no podía dejar de suceder, pues habiendo corrido la voz entre los electores de que se desterraba a los que votaban por mí, no tuve un voto más*».³⁹

El seu discurs no anava del tot desencaminat en referència al probable favoritisme del governador pel candidat moderat. Joan Miret, natural de Vila-seca, però instal·lat a Barcelona, on tenia en el seu entorn els principals negocis, era un desconegut al territori. Segons apuntava un comunicat anònim que ciutadans de la zona sense dret a vot dirigiren als electors: «*aun cuando este sujeto hace algunos años que habita en dicha Capital [Barcelona] y es natural de Villaseca, nadie apenas le conoce, más que por los capitales que tiene impuestos en la empresa del ferro-carril de Mataró a Barcelona. Fue a América pobre, obtuvo algún empleo al lado del general Tacón, ha vuelto rico*».⁴⁰ Miret no obtingué gaire més vots que Prim en una primera volta en què cap candidat assolí la necessària majoria absoluta per a imposar-se, però el seu suport cresqué de tal manera que li possibilità vèncer en la segona volta, una circumstància difícilment explicable sense una determinada mediació de les autoritats.

És clar que la candidatura de Prim va ser més un obstacle per als interessos dels liberals avançats que no pas un incentiu. Segurament, Pere Gil s'hauria endut la victòria si Joan Prim no s'hagués presentat en aquell districte i hagués dividit el vot del progressisme. Tant és així que Gil, amb 149 vots, es quedà a només 8 de la majoria absoluta. Prim n'aconseguí 59 i Miret, 86. Per això s'hagué de passar a una segona volta, que finalment s'endugué Miret. Val la pena remarcar la falsedat

36. Per veure el programa complet, consulteu *El Clamor Público* [Madrid], núm. 1468 (10 d'abril de 1849), p. 1-2.

37. Dels 349 diputats sorgits d'aquelles eleccions i que conformaven el Congrés, més de 300 foren moderats que donaren suport al Govern, gràcies a les ingerències electorals, i només figuraren una quinzena de progressistes. Per a més detalls, CÁNOVAS, *op. cit.*, p. 135.

38. «Acta electoral del districte de Figueres, 5-9-1850». [Figueres], Fons Electoral, Arxiu del Congrés de Diputats.

39. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados: legislatura de 1850-51* [Madrid], p. 190.

40. «Tarragona, 27-8-1850». [Tarragona], Eleccions generals: diputats a Corts. 1844-1863, Fons Municipal de Reus, Arxiu Comarcal del Baix Camp.

de les paraules de Prim, ja que en el primer dia d'eleccions obtingué 28 vots per la secció de Tarragona i un per la del Vendrell, mentre que el segon dia no només en rebé, sinó que en recollí més: 30, tots per la secció de Tarragona.⁴¹

En tercera instància, Prim rebutjà presentar-se per Granollers, perquè segons l'afectat «*tenía tal seguridad el Gobierno de que yo no podía ser vencido, que tuve la honra de que el mismo Sr. Conde de San Luis se presentase por candidato*».⁴² Si realment la concurrència del general era motiu per la compareixença del ministre de la Governació comte de San Luis, a la pràctica aquest hagué d'esmerçar-se més a combatre el moderat industrialista Josep Sol i Padrís, que no pas a Prim. L'impuls de la candidatura industrialista barcelonina,⁴³ que havia promocionat alguns candidats a la província, com Àngel Villalobos a Manresa o Sol i Padrís a Granollers, era força rellevant i tal vegada aquest fou el motiu real de la concurrència del ministre. De fet, malgrat sumar 82 vots, Sol i Padrís li trepitjà els talons amb 64 suports.⁴⁴ No constava cap vot a favor de Prim, però curiosament sí un per al propietari i antic alcalde de Vic Francesc Ferrer.⁴⁵ L'estratègia del Govern era diàfana: deixar sense representant el districte o, com a mínim, retardar-ne l'elecció, ja que el ministre, com era d'esperar, renuncià a l'escó de Granollers per a optar pel de Priego (Cuenca), que ja feia legislatures que defensava. Així, s'hagué de procedir a uns nous comicis per a Granollers, que enfrontaren Sol i Padrís amb Joan Baptista Clavé, que s'imposà mercès a coaccions i compra de vots.

Tots aquells estirabots, aquelles denúncies públiques contra el poder governamental, no coincidien gens amb el discurs privat que recentment havia mantingut Prim, qui per exemple es mostrava molt submís a Narváez. D'entrada, demanant-li permís per a poder tornar a Catalunya: «*Mi venerado general: con el fin de ver a mi madre, que hace tiempo no he visto, pienso a mi regreso a Madrid pasar por Cataluña: sin embargo no lo haré si tiene V. en ello el menor inconveniente. Si por el contrario ello mereciese la aprobación de V., quisiera rogarle se digne decir al capitán general del Prado [Principado] que me trate como amigo*».⁴⁶ Tal vegada es poden jutjar aquests mots com de prevenció per a no ser detingut pel capità general. Narváez li confirmà que no hi tenia inconvenient.

En tot cas, Prim mostrà la mateixa obediència i docilitat en gairebé suplicar-li que li deixés presentar-se per diputat setmanes més tard i amb una inferioritat que pràcticament semblava insinuar-li que podria donar suport al seu govern, si no fos per l'advertència que li portaria lleugerament la contrària: «*Varios amigos*

41. *Boletín Oficial de la Provincia de Tarragona* [Tarragona], núm. 112 (2-9-50), p. 1-2, i *Boletín Oficial de la Provincia de Tarragona* [Tarragona], núm. 113 (3-9-50), p. 1-2.

42. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados: legislatura de 1850-1851* [Madrid], p. 190.

43. Per a aprofundir en la candidatura unitària industrialista de la ciutat de Barcelona vegeu FUSTER, Joan. *Barcelona i l'Estat centralista: Indústria i política a la dècada moderada*. Vic: Eumo, 2006, p. 226-244, i SOLÀ, Roser. *L'Institut Industrial de Catalunya i l'Associacionisme industrial des de 1820 a 1854*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997, p. 291 i s. i 356-362.

44. «Noticias electorales». *Diario de Barcelona* [Barcelona], núm. 243 (3-9-50), p. 3-4.

45. *Boletín Oficial de la Provincia de Barcelona* [Barcelona], núm. 110 (13-9-1850), p. 2.

46. «Carta de Joan Prim a Narváez. Vichy, 3 juliol 1850». [Vichy], Volum 49 - 9/8112 Juan Prim. Conde de Reus, Fons Narváez, Real Academia de la Historia.

*de Figueras, Granollers y Monblanch me han propuesto el que me presente su candidato en las próximas elecciones y yo he aceptado creído que V. no tendrá en ello inconveniente, pues v. sabe que hay [sic] le quiere a V. bien, mi general, y que por consiguiente no seré yo seguramente de los que más le embaracen a V. en el Congreso si llego a sentarme en él, y siempre en la hipótesis de que V. no necesite de mí en otra parte pues como le dije a V. estoy completamente a sus órdenes. Dentro unos días me iré a Reus en donde no he estado desde el día que la hice bombar, y de allí regresaré a Madrid por Valencia».*⁴⁷

Finalment, l'última opció del general va ser optar pel districte de Vic on, segons Josep Maria Poblet, inicialment l'havia de combatre el citat Francesc Ferrer,⁴⁸ que aleshores ja no ostentava l'alcaldia de la ciutat, però es mantenia a primera línia política com a diputat provincial des de 1847. Els escrúpols públics que fins llavors havia demostrat Ferrer quedaven en entredit, en retirar-se de la contesa amb el fi d'afavorir les maniobres electorals per tal de derrotar Prim. Segons el periòdic progressista *El Clamor Público* el Govern hi destinà el marquès de la Cuadra, perquè temia que Ferrer, tot i comptar amb el suport de les autoritats, no pogués sumar suficients vots.⁴⁹ Tal vegada els enemics que es creà el 1846, en no afavorir la candidatura de Coll i Jover, li passaren factura aleshores, fins al punt que només rebé un sol suport a les urnes; qui sap si el seu propi.

El candidat moderat oficial era denominat com a marquès de la Cuadra. Així l'ha identificat tota la historiografia a partir de la referència *a posteriori* del mateix Prim al Congrés, i també tal i com apareix a l'acta electoral, sense mirar qui s'amagava darrere d'aquella distinció. Una possibilitat era que hi figurés Luis de la Cuadra, marquès de Villarías, gentilhombre de la cambra d'Isabel II,⁵⁰ i títol al qual es vinculà el cognom de la Cuadra. Fos qui fos, rebé el suport institucional. Si més no, Prim denuncià el joc brut del Govern i de les autoritats moderades locals, en aquesta ocasió amb la intervenció fins i tot del bisbe.⁵¹

Manquen documents, o no s'han pogut localitzar fins al moment, que provin aquestes conjures. Si bé el pensament reaccionari de Lluçà Casadevall, bisbe de Vic de 1848 fins a la seva mort, el 1852, era provat. No només per l'amistat i intercanvi d'epístoles amb el filòsof vigatà Jaume Balmes i amb el sallentí Antoni Maria Claret, que anys a venir seria confessor de la reina Isabel II, sinó també per les seves pròpies conviccions, en sintonia amb els clergues esmentats, de temor i rebuig a la revolució i als elements polítics que com els progressistes hi flirtejaven. La seva posició sobre això degué quedar prou assentada durant el Trienni Liberal (1820-1823), en viure de prop la detenció i confinament a la Ciutadella del bisbe de Vic, Ramon Strauch, que fou finalment ajusticiat l'abril de 1823. No fora estrany, doncs, que Casadevall intervingués el 1850 en la desacreditació pública

47. «Carta de Joan Prim a Narváez. Barcelona, 27 juliol 1850». [Barcelona], Volum 49 - 9/8112 Juan Prim. Conde de Reus, Fons Narváez, Real Academia de la Historia.

48. POBLET, Josep Maria. *Prim: militar, diplomàtic, polític, conspirador, home de govern*. Barcelona: Pòrtic, 1975, p. 155-156.

49. *El Clamor Público* [Madrid], núm. 877 (7-9-1850), p. 2.

50. M. C. F. A. «Cuadra González de la Resilla, Luis de la». A: URQUIJO, *op. cit.*

51. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados: legislatura de 1850-1851* [Madrid], p. 191-192.

de Prim, després que Llorenç Milans del Bosch, company d'armes del general en l'aixecament a Reus per la revolució de 1843, estigué vinculat el 1822 en l'afer Strauch, qui fou acusat d'antirevolucionari i sospitós reialista.⁵²

Tanmateix, la posició del bisbe no s'ajustava a una alineació amb el moderantisme, i per tant afavorint sense més al marquès de la Cuadra, sinó que se sentia més proper als postulats polítics de Jaume Balmes,⁵³ que impulsà sense èxit una candidatura per a les eleccions de diputats a Corts a la província de Barcelona el 1844. Des de les pàgines del periòdic madrileny *El Pensamiento de la Nación*, Jaume Balmes portava temps donant ressò a un projecte que volia integrar el carlisme i apartar el progressisme i els sectors més liberals del moderantisme, com a font que considerava d'inestabilitat. Les paraules del mateix filòsof a la publicació referida anaven encaminades a establir una relació entre desordre, revolució i ideologia progressista, a l'hora que pretenien legitimar el carlisme com a força política estable: «*Si quieren acabar para siempre con las farsas revolucionarias, sea cual fuere el nombre con que se disfracen, en esto pueden contar con el apoyo decidido, no sólo de cuantos sostuvieron a Isabel sin ser amigos de las innovaciones que a su sombra se han introducido, sino también con el de los carlistas*». ⁵⁴ Pocs mesos abans, el febrer de 1844, Casadevall confessava a Balmes el seu descrèdit envers el projecte moderat: «*los moderados son progresistas con careta, incapaces de arreglar la situación*». ⁵⁵

Malgrat que Prim denunciés el combat del Govern i la intervenció fins i tot del bisbe, el cert és que si s'havia pogut plantejar presentar-se per tants districtes, pensant que en sortiria escollit fos on fos, probablement era perquè comprava els vots amb diners.⁵⁶ Si més no, així ho deixà entreveure al Congrés en intervenir sobre les segones eleccions de Granollers: «*He oído hablar aquí de si ha habido coacción por dinero; si se han comprado o vendido los votos; y yo no sé porque se ha de hacer de esto un cargo. El derecho de votar es como todos los derechos; y creo que los electores pueden usar de él con toda libertad, y pueden dar, emitir y vender, si quieren, sus votos. Y si no, dígaseme si hay alguna ley que diga lo contrario. [...] Yo creo que el elector debe ser enteramente libre: no se le debe obligar a que venda su voto; pero puede venderlo si así lo quiere*». ⁵⁷

Madoz el censurà, però si pecà o no de bocamoll era indiferent, perquè la realitat de les esmentades eleccions havia deixat patent la recurrència d'aquells procediments no només per part de Prim a Vic, sinó en d'altres districtes com

52. SIDERA, Juan. *Biografía del obispo de Vic D. Luciano Casadevall y Durán: Apuntes biográficos recogidos*. Vic: 1999, p. 19-20. Fons Bisbe Casadevall, Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic.

53. Per a més detalls sobre el personatge, consulteu FRADERA, Josep Maria. *Jaume Balmes: Els fonaments racionals d'una política catòlica*. Vic: Eumo, 1996.

54. *El Pensamiento de la Nación* [Madrid], núm. 28 (14-8-1844).

55. SIDERA, *op. cit.*, p. 70.

56. Des de la ciència política, la compra de vots s'ha situat com una estratègia dual, tant de mobilització de l'electorat com de manipulació dels resultats. Vegeu SCHAFFER, Frederic Charles (ed.). *Elections for sale: The Causes and Consequences of Vote buying*. Boulder, Colorado; London: Lynne Rienner Publishers, 2006.

57. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados: legislatura de 1850-1851* [Madrid], p. 942.

el de Granollers.⁵⁸ Així, s'explica fàcilment que Prim, sense cap mena de relació amb el territori, es presentés a Vic i, malgrat ser combatut pel mateix bisbe, sortís vencedor amb 106 vots per 86 del marquès de la Cuadra. El cens disminuï lleugerament al districte fins als 340 electors, dels quals en votaren 193⁵⁹ (56,7%), una participació, per bé que alta i en sintonia amb la mobilització de la província de Barcelona, novament inferior a la mitjana estatal, que se situà a l'entorn del 67%.⁶⁰ D'altra banda, la disminució del cens probablement respongué a l'entorpirament de les autoritats a l'elecció de Prim, ja que el cens electoral de tota la monarquia augmentà de 1846 a 1850 un 24,4%.⁶¹

Com es pot imaginar, la participació del comte de Reus al Congrés fou força més rellevant que la de Barnola, amb nombroses intervencions. Si bé no és l'objectiu d'aquest article incidir en la tasca parlamentària del polític a les Corts.⁶² Tot amb tot, destacaren els seus discursos d'oposició al Govern moderat, liderat per Ramón María Narváez fins a principis de 1851, quan el rellevà Juan Bravo Murillo.

Les eleccions de 1851 i 1853

El 1851 els protagonistes de les eleccions a Corts pel districte de Vic tornaren a canviar. Aleshores, es presentà el comerciant de Roda de Ter Pere Moret,⁶³ que ja havia estat diputat per Barcelona el 1837 i també s'havia presentat en les darreres eleccions de 1843. Com Coll i Jover tampoc no resultà escollit en aquells comicis, però obtingué força més ressò, en assolir 608 vots de 4.892 votants.⁶⁴ En els cercles polítics i econòmics, Moret ja s'havia començat a fer notar. Dedicat al comerç i a la indústria, amb empreses com Moret y Deniel, també participà en iniciatives d'implantació del telègraf a Andalusia i fou vocal de la primera junta de la Caixa d'Estalvis de Barcelona.⁶⁵ A més, s'havia mogut en l'òrbita de les corporacions industrials, gestionant fons de la Junta de Comerç,⁶⁶ ens del qual formava part, i implicat en projectes com el relleuament de l'Institut Industrial

58. «Acta del districte de Granollers, 5-1-1851». [Granollers], Fons Electoral, Arxiu del Congrés dels Diputats.

59. «Acta del districte de Vic, 2-9-1850». [Vic], Fons Electoral, Arxiu del Congrés dels Diputats.

60. ARAQUE, *op. cit.*, p. 402.

61. DÍAZ MARÍN, Pedro. *Las estructuras de poder durante la década moderada: Alicante, 1844-1854*. Tesi doctoral. Alacant: Universitat d'Alacant, 1997, p. 220.

62. Per a un seguiment de la qüestió, fullegeu algunes de les seves nombroses biografies, entre les més recents ANGUERA, Pere. *El general Prim: biografía de un conspirador*. Barcelona: Edhasa, 2003, p. 206-219, i DIEGO, Emilio de. *Prim: La forja de una espada*. Barcelona: Planeta, 2003, p. 140-145. Per als discursos parlamentaris de Prim, malgrat l'omissió d'algunes destacades intervencions, RUBIO, María José (coord.). *Juan Prim y Prats, 1814-1870: discursos parlamentarios*. Madrid: Congreso de los Diputados, 2012.

63. Per a una contextualització de les activitats comercials de Pere Moret i la família Moret consulteu SOLÀ, Àngels. «Una família burgesa de la plana de Vic: Els Moret, de Roda». A: FIGUEROLA, Jordi (ed.). *Osona i Catalunya al segle XIX: Estudis d'història*. Vic: Eumo, 1990, p. 201-212.

64. «Copia de l'acta electoral de la província de Barcelona, 18-12-1843». [Barcelona], Fons Electoral, Arxiu del Congrés dels Diputats.

65. J. P. M. «Moret y Ayats, Pedro». A: URQUIJO, *op. cit.*

66. CARRERA PUJAL, Jaime. *Historia política de Cataluña en el siglo XIX. v. 3: La Guerra civil y las revueltas de 1835 a 1843*. Barcelona: Bosch, 1957, p. 263.

Retrat de Francesc Camprodon, en la seva etapa com a diputat durant el Bienni Progressista (1854-1856). (Arxiu del Congrés dels Diputats de Madrid.)

de España a Madrid.⁶⁷ Políticament, a banda de la participació a Corts, el 1848-1849 va ser regidor de l'Ajuntament de Barcelona, abans de traslladar-se a Madrid a la segona meitat de la dècada de 1850.⁶⁸

Sembla que Pere Moret s'aixoplugà sota l'òrbita del moderantisme, tot i que alguns diaris l'identificaven com a moderat independent.⁶⁹ El gendre del marquès de Sentmenat, Mariano de Chaves,⁷⁰ segurament hi concorregué sota les mateixes sigles i ja abans de les eleccions s'havia assegurat part del suport del districte en una reunió d'electors que s'hi celebrà. Entre els dos contendents també hi dirimí Francesc Camprodon, advocat i poeta natural de Vic que no obtingué la seva representació a les Corts fins el 1854.⁷¹ Al cap i a la fi, els resultats foren inequívocs a favor de Moret, amb 151 suports dels 187 pronunciats, tot i que val la pena destacar l'acceptació d'una vintena de vots d'electors que estaven consignats a les llistes amb algun error en el seu nom o bé que figuraven en un poble diferent del que realment pertanyien,⁷² un procedir que ja havia tingut lloc el 1850 en l'elecció de Prim. Pel seu cantó, Mariano de Chaves només pogué assolir 29 sufragis i Francesc Camprodon, 6. El cens de la circumscripció no varià respecte de 1850 i la participació fou similar a la dels darrers comicis, situant-se en el 55%, en consonància amb la baixa participació de la província barcelonina i novament lluny de la mitjana estatal, llavors del 69,5%.⁷³

Ja a les Corts, la participació de Moret fou poc destacada, en no prendre part en cap comissió ni intervenir públicament. El seu vot recaigué majoritàriament del costat del Govern. En tot cas, val la pena realçar algunes iniciatives com la presentació d'una esmena conjunta, amb altres diputats, la majoria dels quals catalans moderats i progressistes, al projecte de llei per a l'arranjament del deute de l'Estat. El text reconeixia com a títols de deute els crèdits liquidats o per liquidar, procedents de «*los daños cuya reparación fue objeto de la ley de 9 de abril de 1842*».⁷⁴ Alguns diputats com Moret també volien que s'afegís entre els motius de la conversió del deute els mals «*causados en Cataluña a varios individuos durante el mando del Conde de España desde el año 1828 al de 1832*».⁷⁵ A la pràctica es tractava del reconeixement d'indemnitzacions que s'havien d'afegir al deute reconegut de l'Estat. L'esmena, però, no prosperà.

Moret també instà amb una proposició, impulsada conjuntament amb altres polítics catalans, al debat sobre la incentivació d'un raonat pla legislatiu sobre el ferrocarril, argumentant els motius de construcció dels projectes a implementar.⁷⁶

67. SOLÀ, *L'Institut Industrial de Catalunya...*, op. cit., p. 60-70.

68. J. P. M. «Moret y Ayats, Pedro». A: URQUIJO, op. cit.

69. «Elecciones». *La Época* [Madrid], núm. 679 (15-5-51), p. 1-2.

70. «Barcelona». *Diario de Barcelona* [Barcelona], núm. 128 (8-5-51), p. 2-3.

71. SALARICH I TORRENTS, Miquel; YLLA-CATALÀ I GENÍS, Miquel. *Vigatans il·lustres*. Vic: Publicacions del Patronat d'Estudis Ausonencs, 1983, p. 266.

72. «Acta del districte de Vic, 12-5-1851». [Vic], Fons Electoral, Arxiu del Congrés dels Diputats.

73. ARAQUE, op. cit., p. 425.

74. Aquest fragment procedeix de l'article sisè del text legislatiu, que apareix complet i sancionat a *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados: legislatura de 1851* [Madrid], p. 1.351. L'esmentada llei de 1842 fa referència a l'emissió de bitllets per part del tresor per valor de 160 milions de reials.

75. *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados: legislatura de 1851* [Madrid], p. 971.

76. *Ibidem*, p. 1.186.

La proposta fou desestimada enmig d'un front català al Congrés que reclamava el mateix tracte fiscal per als projectes ferroviaris que es projectaven al Principat.⁷⁷

Tancat el curs polític a finals de 1851 i sense sessions pràcticament en tot l'any 1852, la nova crida a les urnes no tingué lloc fins al febrer de 1853, en un context de clara polarització: a favor o en contra del projecte de Govern de Bravo Murillo. Inspirat en el cop d'estat de Lluís Napoleó de França i en el seu model polític, que suposava un pas enrere en la consolidació del liberalisme, Bravo Murillo ideà una estructura que, entre d'altres implementacions, implicava el desig de governar per reial decret amb el Congrés tancat; aquest celebraria els debats a porta tancada i reduiria el nombre de membres a 171, l'elecció dels quals es restringiria als 150 majors contribuents de cada circumscripció. Al mateix temps, es limitarien encara més els drets i les llibertats individuals.⁷⁸

Moret acudí a la crida a les urnes com a polític de tendència moderada, però contrari a la reforma impulsada pels sectors més reaccionaris de la formació.⁷⁹ Tot i que fins llavors havia votat sempre al costat del Partit Moderat i del Govern i que no dimití, com sí ho feren alguns escassos companys catalans moderats arran de la presentació del projecte, Moret marcà cert distanciament amb la deriva del Govern. El posicionament de Moret sembla lògic, actuant en consonància amb la seva evolució política personal, ja que el 1858 tornaria a ser diputat pel districte de Vic, ja militant a les files de la Unió Liberal,⁸⁰ formació que integrà els progressistes més conservadors i els moderats més temperats, que com Moret s'allunyaven de les posicions més retrògrades.

A la disputa de 1853, també hi concorregué el diputat provincial comte de Fonollar, membre de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre i molt possiblement defensor de la candidatura governamental. Si més no, el 1850 havia estat ubicat a l'entorn dels absolutistes.⁸¹ En tot cas, Moret s'imposà còmodament, gairebé triplicant els suports del seu adversari: assolí 188 vots per 68 del seu rival. Es mobilitzaren 258 electors en un cens ja força més ampli, ja que s'augmentà fins als 426 electors. L'increment del cens electoral fou notable al districte, pràcticament doblant la creixuda del 14% de mitjana que hi hagué a tota la monarquia espanyola.⁸² Al mateix temps, la participació s'enfilà fins al 60,56%⁸³ i s'acostà ja a la mitjana estatal del 68,5%.⁸⁴

Moret s'afegí a la majoria de diputats catalans escollits, que moderats o progressistes es mostraren contraris a la reforma. Una vintena dels trenta escollits al Principat s'inclinaren per aquesta posició, mentre la majoria de representants elegits a la monarquia foren governamentals, tot i que amb una important

77. OLLÉ ROMEU, Josep Maria. *Elecciones generales de 1851: Assassinat del dirigent republicà Francesc de Paula Cuello Prats*. Barcelona: AEAU, 2013, p. 225-226.

78. Per a més detalls, BURDIEL, Isabel. *Isabel II: Una biografia (1830-1904)*. Madrid: Taurus, 2010, p. 237-238.

79. Així ho especificava *La Época* [Madrid], núm. 1.198 (10-2-53).

80. J. P. M. «Moret y Ayats, Pedro». A: URQUIJO, op. cit.

81. *La España* [Madrid], núm. 941 (29-4-51), p. 4.

82. DÍAZ MARÍN, op. cit., p. 220.

83. «Acta del districte de Vic, 6-2-1853». [Vic], Fons Electoral, Arxiu del Congrés dels Diputats.

84. ARAQUE, op. cit., p. 449-450.

oposició.⁸⁵ En tot cas, la seva intervenció al Congrés es caracteritzà per continuar donant suport al Govern moderat, aleshores capitanejat per Roncali, per exemple aprovant actes manipulades per la influència del Govern.⁸⁶ Malgrat que no intervingué públicament, Moret participà en la comissió sobre l'expedient del diputat Fernando Rodríguez Rivas,⁸⁷ que denunciava a les Corts el confinament a propi domicili a què el sotmetia el jutge de primera instància de Morón de la Frontera (Sevilla), impedit-li desplaçar-se al Congrés.⁸⁸ Una de les raons que poden explicar la seva participació en ella és la defensa que Rodríguez Rivas havia fet dels plantejaments proteccionistes,⁸⁹ acostant-se així als sectors industrialistes catalans dels quals Moret formava part.

A mode de balanç

L'estudi de les eleccions a Corts pel districte de Vic en els darrers anys de la Dècada Moderada exemplifica una dinàmica perversa, per bé que complexa i amb diferents nivells d'intervenció i confluència de diversos jocs d'interessos. En els casos estudiats, com en el comú de la monarquia, la ingerència governamental tingué una importància gens menyspreable. Recordem, sense anar més lluny, la forta oposició a la candidatura de Prim, reduint el cens electoral, buscant el millor candidat moderat possible i afavorint les veus crítiques amb el general. Ara bé, com s'ha apuntat, el grau de maniobra de les elits locals tampoc no s'ha de desconsiderar. No s'entendria la lluita subterrània i el joc brut en les eleccions de 1846 sense els interessos personals en disputa, que deixaven en segon terme les divergències a nivell polític, pràcticament inexistents.

Probablement tampoc no s'entendria l'èxit de Moret el 1851 sense considerar paràmetres similars. De fet, la seva primera victòria s'acompanyà possiblement d'una inclinació favorable per part de la mesa electoral, que acceptà nombrosos vots d'electors, malgrat no estar correctament consignats a les llistes, ja fos per figurar amb un nom parcialment diferent o bé per estar inscrits en una població diferent de la que constava com a lloc on residien. Procediments com aquests o com els de Coll i Jover, buscant a través de coaccions el favor de l'alcalde, que des de la presidència de la mesa electoral podia actuar afavorint-ne l'elecció, s'expliquen per la importància del clientelisme i el tracte de favor en la lluita a les urnes. Si Asprer ajudà Coll i Jover, tal vegada fou perquè aquest li prometé algun tipus de benefici un cop sortís escollit. Aquest procedir podia reblar-se en el cas de Prim, fins al punt d'arribar a comprar el vot de l'electorat.

Totes aquestes pràctiques foren habituals a la monarquia espanyola durant el regnat d'Isabel II (1843-1868) i donaren peu a la perversió que caracteritzà la Restauració borbònica a partir de 1875. Per a oferir-ne un exemple, els clamors al

85. FUSTER, *op. cit.*, p. 298.

86. Per exemple, consulteu *Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados: legislatura de 1853* [Madrid], p. 91-97 i 375-388.

87. *Ibidem*, p. 426.

88. *Ibidem*, p. 302.

89. C. V. M. «Rodríguez de Rivas y García de Tejada, Fernando. I Conde de Castilleja de Guzmán». A: URQUIJO, *op. cit.*

Congrés contra actes fraudulents foren recurrents, situant-se sempre per damunt de la seixantena i molt sovint al voltant del centenar de queixes per 349 escons.⁹⁰

Si bé aquests elements presents a la circumscripció de Vic encaixen prou bé amb la dinàmica electoral del conjunt de la monarquia espanyola, n'hi ha d'altres que mostren certes particularitats, en certa mesura en sintonia amb l'evolució electoral diferenciada del Principat. En primer lloc, per l'element de la mobilització electoral, sempre amb una gran importància de l'abstenció i per sota de la mitjana estatal, encara que el 1853 es comencés a esmenar aquesta situació en el cas de Vic. El frau electoral i el bandejament i l'oposició que el Govern exercia contra els candidats no moderats, com en el cas exemplificat de Prim, fomentaven tant l'apatia electoral com la resignació.

D'altra banda, un cert perfil diferenciat dels polítics catalans respecte del conjunt de la monarquia, que s'exemplifica per al cas de Vic tant en l'elecció de Prim — en les Corts sorgides de 1850, en les quals només hi hagueren una quinzena de progressistes a tota la monarquia— com, i especialment, en les eleccions de 1853. Tant a Vic com al conjunt de les quatre províncies catalanes els candidats escollits foren eminentment contraris a la reforma del projecte Bravo Murillo.

Aquest perfil diferenciat també es traslladà, en part, a un comportament propi. Per al cas de Moret, s'ha mostrat la intervenció en qüestions sobre el deute i el ferrocarril, dos dels principals temes que mobilitzaren el conjunt dels diputats catalans a Corts en aquells anys.

Finalment, a nivell formal, la continuïtat del districte electoral de Vic quedà tallada el 1854, ja que desaparegué en les eleccions que tingueren lloc aquell any ja en el context del Bienni Progressista (1854-1856). La legislació progressista recuperà temporalment la Constitució de 1837 i la reglamentació electoral d'aleshores, recobrant novament les províncies com a circumscripció marc. En tot cas, els districtes com el de Vic tornaren a funcionar en primer pla, novament per a les eleccions de 1857, 1858, 1863 i 1864. El 1865 la nova llei electoral acabà amb els districtes uninominals com els de Vic i, en general, es recobraren les províncies o districtes força més grans que els que hi havia fins llavors. Tot plegat, però, no fou impediment perquè dinàmiques de perversió electoral com les apuntades seguissin el seu curs.

90. PASTOR, *op. cit.*, p. 23.

